

СЕКЦІЯ 8

Статистика та економіко-математичні методи та моделі в економіці

УДК 330

Лозиченко О. М., канд. екон. наук, докторант

Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая, м. Київ, Україна

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЗАЛУЧЕННЯ ЗАОЩАДЖЕНЬ ДОМОГОСПОДАРСТВ БАНКІВСЬКИМИ УСТАНОВАМИ В УКРАЇНІ

Ключові слова: заощадження, заощадження домогосподарств, комерційний банк, банківська система, національна економіка.

Заощадження населення являють собою значний фінансовий ресурс, який може і повинен використовуватися для розвитку національної економіки. У стабільно функціонуючій у довгостроковому періоді економіці такі ресурси є ключовими для забезпечення її зростання. Такі заощадження також є основою розвитку банківської системи у будь-якій з розвинутих країн. Ці ресурси є основою для ведення комерційними банками власної діяльності. Саме через банківські установи зазначені заощадження взагалі трансформуються у розвиток інвестиційних та кредитних коштів, які вже використовуються для розвитку економіки.

Проведемо аналіз сучасного стану залучення заощаджень домогосподарств банківськими установами в Україні.

Наприкінці 2021 р. в Україні існувала 71 банківська установа, що здійснюють і мають право надавати фінансові послуги різним економічним суб'єктам. За 2006-2021 рр. кількість таких установ у нашій країні значно зменшилася – більше ніж удвічі. Таке зниження чисельності комерційних банків спричинено значною кількістю чинників, включаючи й економічні, політичні. Після політичної кризи 2013-2014 рр., Революції Гідності, складних економічних проблем, які були зумовлені макроекономічною нестабільністю, анексією Криму, проведенням АТО, необхідність підвищення стійкості банківської системи до загроз стала гостро актуальною. За підтримки Міжнародного валютного фонду, партнерів, в Україні досить успішно була проведена реформа банківської системи, у результаті якої були запроваджені нові правила ведення банківського бізнесу в країні. Детінізація банківської сфери, прозорість системи управління банківськими установами є лише окремими наслідками впроваджених нововведень [2; 4].

Протягом 2007-2021 рр. в Україні обсяги ресурсів економічних суб'єктів, які були залучені банківськими установами, постійно зростали. Якщо у 2007 році таких ресурсів було 318,4 млрд грн, то уже у 2021 р. – 1,798 трлн грн. Найбільше зростання обсягів таких ресурсів ми можемо спостерігати у 2013 та 2020 рр. Постійне зростання обсягів заощаджень, які акумульовані комерційними банками, є позитивним трендом для розвитку банківської системи країни та її економіки. Проте протягом 2007-2021 рр. в Україні відбулися декілька політичних, економічних криз, які негативно, як уже зазначалося, вплинули на макроекономічну стабільність у країні, зокрема, на курс національної валюти. Відповідно, якщо наведені показники трансформувати в долари США, то отримаємо інший варіант тренду зміни обсягів зазначених ресурсів. Наприкінці 2007 р. в Україні було залучено банківськими установами 63 млрд дол., а наприкінці 2021 р. – 65,9 млрд дол. Таким чином, протягом п'ятнадцяти років реальний обсяг залучених до банківської системи коштів економічних суб'єктів фактично не змінився [1; 3].

Номінальний обсяг залучених комерційними банками коштів домогосподарств постійно зростав. У 2007 р. обсяг зазначених ресурсів становив 165,9 млрд грн, у 2021 р. – 726,9 млрд грн. До 2013 р. відбувалося постійне зростання обсягів вкладів домогосподарств. Однак після 2013 р., зважаючи на складні економічні умови розвитку країни, обсяги організованих заощаджень домогосподарств знизилися до показника 2015 р. Після цього року вже відбувалося

зростання номінального обсягу коштів домогосподарств у банківській системі країни. Проте знову, якщо перевести ці статистичні дані в долари США, то отримаємо, що наприкінці 2007 р. банками було залучено 32,9 млрд дол. США заощаджень домогосподарств, а наприкінці 2021 р. – 26,6 млрд дол. США. Показник 2021 р. відповідає за розрахунками показнику 2014 р., який становив 26,8 млрд дол. США. Таким чином, можна стверджувати, що насправді банківська система країни отримала за 2014-2021 рр. значно менші обсяги коштів від домогосподарств, ніж за 2007-2013 рр. Водночас можемо констатувати постійне відновлення цього показника. Однак війна, яка сьогодні триває в Україні й уже призвела до безпрецедентних економічних втрат, складних соціальних, політичних процесів, матиме дуже негативний вплив як на розвиток банківської системи, так і на бажання домогосподарств вкладати свої кошти для їх використання у майбутньому.

Як свідчать статистичні дані домогосподарства в Україні схильні свої заощадження вкладати до банків у національній валюті. Питома вага саме таких коштів у загальному обсязі заощаджень постійно зростає. Взагалі, якщо проаналізувати структуру таких коштів за валютами в різні періоди, то можна зробити наступні висновки. У 2010-2012 рр. обсяги заощаджень були однаковими як в іноземній, так і в національній валюті. У 2013 р. питома вага коштів у національній валюті різко збільшилася, що можна пояснити дуже агресивною політикою банківських установ щодо залучення коштів населення під дуже високі відсоткові ставки. Після 2013 р., у 2014-2016 рр. населення було схильне тримати кошти в іноземній валюті, що пояснюється складним періодом відновлення стабільності банківської системи та довіри до банків після різкого зниження її рівня. Починаючи з 2017 р. вже спостерігається тренд збереження заощаджень у переважній більшості випадків у національній валюті. Так, у 2017 р. питома вага таких вкладів становила 50,88 %, у 2018 р. знизилася до 47,37 %, а потім тренд лише зростає, у 2019 р. – 56,93 %, у 2020 р. – 58,20 %, а у 2021 р. – 62,86 %.

Таким чином, можна констатувати, що домогосподарства відіграють одну з ключових ролей у створенні депозитних ресурсів комерційними банками. На їх частку приходиться близько 40 % усіх коштів, які були залучені банками від всіх економічних суб'єктів. Проведений аналіз дозволяє констатувати значний вплив макроекономічної та політичної ситуації в країні на процеси залучення коштів домогосподарств до банківських установ. Зокрема, результати дослідження дали змогу обґрунтувати суттєві зміни в поведінці домогосподарств щодо здійснення вкладів, їх термінів та валюти. Встановлено, що сьогодні домогосподарства в переважній більшості передають свої кошти банкам на короткостроковий період з можливістю їх повернення в будь-який час. Такий підхід вплинув і на структуру валютного кошика заощаджень домогосподарств. Більшість залучених банками ресурсів номіновані в національній валюті.

Список використаних джерел: 1. Дубина М. В. Механізм розвитку ринку фінансових послуг на основі формування інституту довіри: теорія, методологія, практика: монографія. Чернігів: ЧНТУ, 2018. 668 с. 2. Федішин М. П., Жаворонок А. В., Ковальчук Н. О. Механізм державного регулювання кризових явищ банківської галузі в умовах глобальних викликів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. № 28. С. 121-125. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2019-28-53>. 3. Федішин М. П., Жаворонок А. В., Абрамова А. С. Основні тенденції ринку банківських послуг: кредитний та депозитний акцент. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2019. № 4 (20). С. 412-425. 4. Шапошников К. С. Вплив інституційного середовища на інноваційний розвиток економіки регіону. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 29. С. 34-36.